

छत्तीसगढ़ माध्यमिक शिक्षा मण्डल, रायपुर

ज्ञानं परं विद्याम

द्वितीय वर्ष

रायपुर | कक्षा 12

संस्कृत भाषा; फेडरल बोर्ड (e.M) के अधीन

vkedk

jk"Vh; i kB; p; kZ dh : i js[kk 2005 eaftu fpUrkvka dk mYys[k fd; k x; k gSml dsrkjrE; eain'sk dsgkbZLdny , oagk; j l dsMjh eav/; ; u djusokysfo | kFFkz ka ds l aak eafopkj djus , oa mudh l eL; kvka dk l ek/kku djus grq NRRhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My iz Ru'khy g\$ rkd 'k\$kf.kd y{; ka dh i kflr gks l ds , oa f'k{kk dh xqkoRrk ea l qkkj gks l da

ijh{kkvka ds l e; fo | kFFkz ka ds eu eafpUrK , oa Hk; mRiUu gsrk gSfd ijh{kk ds h gksch\ ijh{kk eafdl idkj izu i Ns tk; a\$ dks l k izu ijh{kk dsfy, egRo i wZ gks l drsg\$ bl grq foxr o"ka eae.My iz kl jr jgk g\$ fo"K; okj ekMy izu i = dks vc NRRhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My ds ekU; rk i klr fo | ky; ka ea Hkstus ds l kFk&l kFk mUga e.My ds os l kbV ea ykM fd; k tk; xkA ijh{kk ds Hk; , oaruko l seDr j [kus dsfy, e.My }kjk gkbZLdny , oagk; j l dsMjh ds fo | kFFkz ka ds fy, fo"K; okj d{kk 9oha l s 12ohard izu cid r\$ kj fd; k x; k g\$ izu cid ea ijEijxR izuka ds vrfjDr uohu izuka dk l eko\$K fd; k x; k g\$ izu cid bdkbdkj , oae.My dh ijh{kk ; kstuk ds vuq kj r\$ kj fd; k x; k g\$ ftl l s vPNs vad i klr djus ds l kFk&l kFk ijh{kkfFkz ka ea fo"K; ds ifr : fp mRiUu gkschA

izu cid ds vHkko eaf'k{kdk} i k' udka v\$ fo | kFFkz ka dks i kB; i qrd ds vUr eafn; s x, ijEijxR izuka ij fuHkz jguk i M\$K g\$ bl l sfo"K; dk eW; ka du 0; fDrijd (Subjective) gks tkrk g\$ rFk fofHkUu 'k\$kf.kd m\$S; ka ds vk/kkj ij eW; ka du ugha gsrk g\$ bl h vko'; drk dks /; ku ea j [krs gq e.My us gkbZLdny 1/9oh 10oh rFk gk; j l dsMjh 1/11oh 12oh ds l Hk fo"K; ds izu cid dk fuekZk fd; k g\$ bl izu cid l s f'k{kdk} , oa fo | kFFkz ka ea fur uohu izuka ds fuekZk dh vHk: fp mRiUu gkschA

izu cid ea fo"K; dh mi yC/k 'k\$kd l kexh dks 'kkfey fd; k x; k g\$ bl ea uohu ek\$yd izuka d\$ fo"K; oLrj f'k{k.k dsm\$S;] dfBukbZLrj v\$ vadu dh xqkoRrk ds vuq kj l q afBr djdsj [kk x; k g\$ izu cid eae.My dh ijh{kk ; kstuk ds vuq kj vfry?kq\$Ukjh;] y?kq\$Ukjh; , oa nh?k\$Ukjh; izuka dk l eko\$K fd; k x; k g\$ ifr; ksch ijh{kk dsfy, vH; kl grqoLrqu"B izuka dk Hk l eko\$K izu cid eafd; k x; k g\$ ftl l s ifr; ksch ijh{kkvka ds vH; kl ea l gk; rk feyschA ifrfnu] ifr l lrg] ifrekg v\$ ifro"Kz uohu izuka ds ckjs ea fo | kFFkz k\$ f'k{kdk} i k' udka ijh{kdk v\$ l keU; tu l sfo"K; okj e.My uohu izuka dks vkef=r fd; k tkoskA vki ds }kjk i\$kr fo"K; okj uohu izuka dks tkM\$elj ifro"Kz izu cid dk l ak\$ku e.My }kjk fd; k tkosk] ftl l s izu cid vf/kd ifjiwZ v\$ vk/kqudre gks jg\$

ep\$vk'kk gSfd e.My }kjk tkjh izu cid fo | kFFkz k\$ f'k{kdk} i k' udka , oa ijh{kdk dsfy, mi ; ksch fl) gkschA

'k\$kdkeukvka l fgr---

1/4s feat 1/2
vkbz, -, l -

I fpo

N-x- ek/; fed f'k{kk e.My} jk; ij

NÙkhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My] jk; i g
 d{kk & 12oha½ckjgoh½
 fo"k; & jktuhfr foKku
 izu cđ

bdkbz Øekđ

bdkbz dk dk uke

- 1- jktuhfrd fopkj/kkj, i
- 2- erkf/kdkj o fuokpu 0; oLFkk
- 3- fofHkUu vk; kska dk xBu dk; Z vkj vkšpR;
- 4- Hkkjr; ykdra dh ck/kk, a , oa nj djus ds mi k;
- 5- fon'sk uhfr] xq/fuj i {k vkUnksyu] fu%'kL=hdj .k o 'khr; Ø
- 6- vUrjkZVh; I xBu
- 7- Hkkjr dk vU; n'skka I s I cdk
- 8- ošohdj .k ½kne .Myh; dj .k½ dh vo/kkj .kk A

fo"K; %& jktuhfr foKku bdkbZ & 01

vfr y?kqñÙkjh; izu

- izu 1& `nkl dšivY* ,oanh dE; fuLV ešhQkVks ds ifriknd fopkj d dks gš\ (K-VSA)
- izu 2& I oğkj oxZ ds vf/kuk; dRo I s dkyèkDI Z dk D; k vk'k; gš\ (K-VSA)
- izu 3& ekuorkokn , d mPp vkn'kZ fl) kUr gš i {k eankrdZnhft; sA (U-VSA)
- izu 4& Hkkjrh; n'kZ eaeuorkoknh nř"Vdksk ds I eFkZ fopkj dka dsuke fyf[k; s\ (K-VSA)
- izu 5& oxZ a'k'Z ds I a'k eadkyèkDI Z dk nř"Vdksk fyf[k; sA (U-VSA)
- izu 6& xkalkh th us I R; kxg I sD; k vk'k; crk; k gš\ (K-VSA)
- izu 7& xkalkh th dsfgtjr I sD; k vk'k; crk; k gš\ (K-VSA)
- izu 8& xkalkh okn D; k gš\ (K-VSA)
- izu 9& ekuorkokn ds dkbZ nks fl) kUr fyf[k; sA (U-VSA)
- izu 10& `ekuorkokn doy I š kflrd gš] dFku dh i q"V eankrdZnhft; sA(U-VSA)
- izu 11& Qkl hokn D; k gš\ (K-VSA)
- izu 12& vf/kuk; dokn dk D; k vFkZ gš\ (K-VSA)
- izu 13& vfrfjDr eW; dk fl) kUr I sD; k vk'k; gš\ (U-VSA)
- izu 14& xkalkh th ds n'kZ ds dkbZ nks L=kr fyf[k; sA (K-VSA)
- izu 15& oxZ fofgu I ekt D; k gš\ (K-VSA)
- izu 16& Qkl hokn ds dkbZ nks nksk fyf[k; sA (K-VSA)

y?kqñÙkjh; izu

- izu 1& xkalkh th ds U; kl /kkfjrk fl) kUr D; k gš\ (K-SA)
- izu 2& vi'; rk dks xkalkh th us I kekftd dyad ekuk gšA D; ka\ (A-SA)

- izu 3& L=h f'k{kk ds l ædk ea xkdkh th ds nf"Vdksk fyf[k; sA (U-SA)
- izu 4& dkyèkDI Zus'keZdksekuo thou dsfy; svQhe* ekuk gSA , d k D; ka \ (A-SA)
- izu 5& dkyèkDI Z ds vfrfjDr eW; fl) kUr dksLi "V dhft; sA (U-SA)
- izu 6& Qkl hokfn; ka dk jkT; ds l ædk ea D; k fopkj gS \ (U-SA)
- izu 7& l k/; , oa l k/ku ds l ædk ea xkdkh th dk fopkj Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 8& l ùkk ds foØnhdj.k ij xkdkh th dk fopkj fyf[k; sA (U-SA)
- izu 9& vfgá k l sD; k vk'k; gS \ (K-SA)
- izu 10& ^'keZekuo thou dh vQhe gSA** fdl usdgk vksj D; ka \ (A-SA)
- izu 11& ^Qkl hokn vuod cjkj; ka dk tM+gS] Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 12& xkdkhokn vksj ekDI ðkn l s dkkZ rhu vUrj fyf[k; sA (U-SA)
- izu 13& ekDI Z ds oxZ foghu jkT; dh vo/kkj .kk D; k gS \ Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 14& eq ksyuh ds }kjk mxjk"Vðkn eafo'okl 0; Dr fd; k x; k gS dS s \ (A-SA)
- izu 15& Qkl hokn ekuork fojkskh n'kZu gS bl dFku dksLi "V dhft; sA (U-SA)

nh?kZ mÙkj; izu

- izu 1& Qkl hokn , d ny , oa , d usk eafo'okl djrk gSA dFku dksLi "V dhft; sA (U-LA)
- izu 2& Qkl hoknh fopkj/kkj ea tgka , d vksj xqk fo/keku gS ogha nu jh vksj dÑ voxqk Hkh gSA** dFku dh l eh{kkRed 0; k[; k dhft; s \ (A-LA)
- izu 3& xkdkhokn dksdkYi fud fopkj/kkuk ekuk tkrk gS D; ka \ Li "V dhft; sA (U-LA)
- izu 4& xkdkhokn fojkskhkh n'kZu gS dFku dh l eh{kk dhft; sA (A-LA)
- izu 5& ekuorkokn ds i{k eardZnhft; sA (U-LA)
- izu 6& ekDI ðkn dks enyr% Hkksrdokn n'kZu ekuk tkrk gSA D; ka \ (A-LA)
- izu 7& orèku l anHkZ ea xkdkhokn ds vkspR; ij iðk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 8& xkdkhokn l sD; k vk'k; gS \ xkdkhokn ds iæqk fo'kSkrvka dk o.kZu dhft; sA (A-LA)
- izu 9& ekDI Z ds }UnkRed Hkksrdokn dh vkykpukRed 0; k[; k dhft; sA (A-LA)
- izu 10& Qkl hokn ykdra= fojkskh vo/kkj .kk gS \ bl dFku dh foopuk dhft; sA (A-LA)

&&00&&

bdkbz & 02

vfr y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& ʎ koʎkksed 0; Ld erkf/kdkj I sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 2& o; Ldrk dsckotm Hkh erkf/kdkj I sfdu&fdu 0; fDr; ka dks ernku I soñpr
fd; k tkrk gS\ (U-VSA)
- izu 3& , d I nL; h; fuokpu {ks= , oacgd nL; h; fuokpu {ks= eanksvlurj fyf[k; sA
(U-VSA)
- izu 4& I koʎkksed o; Ld erkf/kdkj I s ernkrk ea LokfHkeku dh Hkkouk tkx'r gkrk
gSA D; ka\ (A-VSA)
- izu 5& viR; {k ernku izkkyh I sjktuhfrd okrkoj .k nñ'kr gkrk gSA D; ka\ (A-VSA)
- izu 6& 0; kol kf; d ifrfuf/kRo izkkyh dsfoi {k eanksvrdZ nhft; sA (U-VSA)
- izu 7& Hkkjr ea ernkrk dsfy; sD; k&D; k ; kx; rk, a vi f{kr gS\ (U-VSA)
- izu 8& o; Ld erkf/kdkj ds nks xqk fyf[k; sA (U-VSA)
- izu 9& xqr ernku izkkyh D; k gS\ (K-VSA)
- izu 10& ernku dsfdrus izkkyf; ka i pñyr gS\ (U-VSA)
- izu 11& fuokpd fdl sdgrsgS\ (K-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& ʎ eku erkf/kdkj nsuk vuñpr gS dFku dh iñV ea rdZ nhft; sA (U-SA)
- izu 2& oržeku I anHkZ ea xqr ernku izkkyh vko' ; d gSA D; ka\ (A-SA)
- izu 3& iR; {k ernku izkkyh ds rhu xqk fyf[k; sA (U-SA)
- izu 4& erkf/kdkj ds mi ; k s xrk ij izdk'k Mkyf; sA (U-SA)
- izu 5& ʎ I kkkj .k cgeñr izkkyh vYi I ã; dka dks mñpr ifrfuf/kRo nñs ea vl eFkZ gS
dFku dks Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 6& vkuñ kfrd ifrfuf/kRo izkkyh ds rhu fo' k s xrk, a fyf[k; sA (U-SA)
- izu 7& fuokpu vk; kx dh I j pñk fdl izdkj gkrh gS\ fyf[k; sA (K-SA)

- izu 8& jk"Vh; ny ,oa jkT; Lrjh; ny ds : i ea ekU; rk inku ds vk'; dr 'krž dks&dks I h gā\ (U-SA)
- izu 9& o; Ld erkf/kdkj dks iztkra= dk vk/kkj dgk x; k gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 10& o; Ld erkf/kdkj I sgh fonkg ; k Økflr I scpk tk I drk gSA dš s\ (A-SA)
- izu 11& iztkra=h; ns kka us o; Ld erkf/kdkj dks D; ks vi uk; k gS\ (K-SA)
- izu 12& iztkra= dks /kuh ykxks ds gkFk dk f[kykšuk dgk tkrk gSA D; ka\ (A-SA)
- izu 13& I ph izkkyh D; k gS\ I e>kb, A (U-SA)

nh?kz mÜkjh; izu

- izu 1& ^vkuq kfrd ifrfuf/kRo izkkyh eadkbZ Hkh er 0; FkZ ugha tkrk* dFku dh i q"V ear dZ nhft; sA (U-LA)
- izu 2& fuokpu vk; ks vi us dk; kš dks fdu&fdu I ki kuka dsek/; e I si jk djrk gS\ Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 3& Hkkjrh; fuokpu izkkyh ds nkskka ij izk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 4& , d vPNh fuokpu izkkyh eafdu&fdu xqkka dk I ekoš djuk I esdr gksk\ Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 5& Hkkjr dspuko 0; oLFkk ea l qkkj dsfy; sfdu&fdu ckrka ij /; ku nsuk vko'; d gS\ I qko nhft; sA (U-LA)
- izu 6& , d l nL; h; fuokpu ds nkskka ij izk'k Mkfy; s\ (U-LA)
- izu 7& cgq nL; h; fuokpu {ks= ds nkskka ij izk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 8& fuokpu I ghkkfxrk jktuhfrd I ghkkfxrk dk , d egRo iwZ vax gSA Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 9& I k/kkj .k cger izkkyh , oavkuq kfrd ifrfuf/kRo izkkyh eavlrj Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 10& Hkkjrh; fuokpu vk; ks dspuko I pkyu ea; ks nku Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 11& Hkkjrh; fuokpu 0; oLFkk ea l qkkj dsfy; s dks&dks I s l qko vi f{kr gS\ (A-LA)
- izu 12& Hkkjr tš sfo'kky ykdra=h; ns k eapukoka dk D; k egRo gS\ (K-LA)
- izu 13& D; k vki ds n"V dks k I svfuok; Zernku oržku iztkra= dh I Qyrk eaehy dk iRFkj I kfcr gks I drk gSA vi uh ifrfØ; k fyf[k; sA (U-LA)

bdkbz & 03

vfr y?kqñÜkjh; izu

izu 1& ikphu l e; ea o.kz 0; oLFkk dk D; k vk/kkj Fkk \ (K-VSA)

izu 2& vudq fipr tkfr , oavudq fipr tutkfr dsmRFkku dsfy; s l fio/kku eaD; k&D; k i ko/kku fd; s x; s gñ \ (U-VSA)

izu 3& e.My deh'ku D; k gñ \ (K-VSA)

izu 4& ifrfuf/kRo ds l æak ea vudq fipr tkfr , oa tutkfr; ka ds fy; s vkj {k.k dk i ko/kku dc rd dsfy; sfd; k x; k gñ \ (K-VSA)

izu 5& NRrhl x<+ea vudq fipr tkfr , oa tutkfr dk ifr'kr fdruh gñ \ (K-VSA)

izu 6& l fio/kku ea efgyk vka ds mRFkku dsfy; s D; k&D; k i ko/kku fd; k x; k gñ \ (U-VSA)

izu 7& ekuo vf/kdkj fnol dc vñj D; ka euk; k tkrk gñ \ (U-VSA)

izu 8& l a ðr jk"Vª l æk ds }kjek ekuo vf/kdkj ?kkSk.kk dks dc Lohdkj fd; k x; k \ (K-VSA)

izu 9& euñ; Lorærk dk iqt kjh D; ka gñ \ (K-VSA)

izu 10& v' i' ; rk fu"ksk D; k gñ \ (K-VSA)

izu 11& fi NMæ oxkñ ds dY; k.k ds fy; s dks l k vk; ksx dk xBu fd; k x; k gñ \ , oa oræku ea v/; {k dks gñ \ (U-VSA)

izu 12& Øheh ys j ; k l Ei lu oxl dsfy; s D; k eki n.M gñ \ (K-VSA)

izu 13& jk"Vh; efgyk vk; ksx dh LFkki uk D; ka gñ \ (U-VSA)

izu 14& efgyk l 'kfDrdj.k dk D; k vFkz gñ \ (K-VSA)

izu 15& ekuo vf/kdkj dk vFkz Li "V dhft; s A (U-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

izu 1& vudq fipr tkfr , oavudq fipr tutkfr vk; ksx ds l jpuk ij izk'k Mkfy; s A (U-SA)

izu 2& vudq fipr tkfr , oa vudq fipr tutkfr; ka ds fodkl ea vk; ksx dh Hkñiedk

- fyf[k; s A (K-SA)
- izu 3& orðku l anhkZ eaefgyk vkj{k.k vko'; d gSA i{k ds l eFkZu ea rdZ nhft; s A (U-SA)
- izu 4& efgyk vk; kx ds xBu ij fVli Mh fyf[k; s A (U-SA)
- izu 5& ekuo vf/kdkjka dh fo'o0; ki h ?kSk.kk ea fdu ckrka dh i eQkrk gS \ Li"V dhft; s A (U-SA)
- izu 6& Øhehys j oxZ ds vlr xr vkus okys 0; fDr; ka ds i e @ i q=; ka dks vkj{k.k ea fdu&fdu ykHka l sofpr j [kk x; k gS \ (K-SA)
- izu 7& ekuovf/kdkj vk; kx ds dkbZ rhu dk; Z fyf[k; s A (K-SA)
- izu 8& efgykvka ds fi NMus ds dkbZ rhu dkj .k fyf[k; s A (K-SA)
- izu 9& efgyk vkj{k.k ds fo:) ea rhu rdZ nhft; s A (U-SA)
- izu 10& Hkkjr ea efgyk dh fLFkr ij ys[k fyf[k; s A (K-SA)

nh?kZ mÜkjh; izu

- izu 1& Hkkjr ea efgykvka dh fLFkr dS h gS \ ij ys[k fyf[k; s A (K-LA)
- izu 2& NRrhl x<+jKT; ea ekuo vf/kdkj vk; kx dh Hkfedk Li"V dhft; s A (U-LA)
- izu 3& dñh; l jdkj }kjk jKT; kadsvuq fpr tkfr , oatutkfr dY; k.k gsrqdk&dk& l h ; kstuk, a l pkfyr gS \ fyf[k; s A (K-LA)
- izu 4& jk"Vh; efgyk vk; kx ds dk&dk& l s dk; Z gS \ (K-LA)
- izu 5& ekuo vf/kdkj dk xBu fd l mnas; dks ydj fd; k x; k \ osviusmnas; ea dgkard l Qy jga \ l eh{k dhft; s A (A-LA)
- izu 6& eMy vk; kx ds }kjk fi NM&oxZ ds dY; k.k ds fy; s dk&dk& l s l qko fn; s x; sgS \ Li"V dhft; s A (U-LA)
- izu 7& fo'o0; ki h ekuo vf/kdkj ?kSk.kki = eakxfjd , oajktuhfrd vf/kdkj D; k&D; k gS \ mYys[k dhft; s A (U-LA)
- izu 8& efgykvka dks puko ea 50 i fr'kr vkj{k.k fn; k x; k gS \ D; k vki ds nf"Vdks k l s dgkard mfpr ekurs gS \ Li"V dhft; s A (U-LA)

- izu 9& ekuovf/kdkjka ds fo'o0; kih ?kkSk.kk ds cko t m foHkUu nš kka ea vf/kdkjka dk
[krydj mYy?ku gks jgk gSbl ds eq; dkj.kka dk mYys[k dhft; sA (U-LA)
- izu 10& jk"Vh; efgyk vk; kx vi usmnš; eadgard I Qy jgh gS\ Li"V dhft; A
(U-LA)
- izu 11& fi NMsoxZ ds fy; sukSfj; kka ea vkj{k.k 0; oLFkk ij ys[k fyf[k; sA (U-LA)
- izu 12& iztkrf=d izkkyh ea/keZ, oatkfr ds vk/kkj ij vkj{k.k nsuk mfpr gSA Li"V
dhft; s (U-LA)

&&00&&
bdkbz & 04

vfr y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& Hkkjr dh tul ã; k fo'o dh dgy tul ã; k dk fdruk ifr'kr gS\ (K-VSA)
- izu 2& tle nj dh rgyuk eaer; ñj eadeh fdl ckr dk l ãrd gS\ (U-VSA)
- izu 3& fuj{kjrk l sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 4& dñ iæçk vl rñyr {ks=ka dsuke fyf[k; sA (K-VSA)
- izu 5& vkfFkZ vl ekurk l sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 6& uDI yokn D; k gS\ (K-VSA)
- izu 7& l yok tMæ vkUnksyu D; k gS\ (K-VSA)
- izu 8& tul ã; k foLQkV l sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 9& D; k ykdrae eal Rrk l pkyu , d fuf'pr fof'k"V oxZds }kjk fd; k tkrk gS\ fyf[k; sA (K-VSA)
- izu 10& {ks=h; vl rñyu dsfdrus: i gks l drs gS\ (U-VSA)
- izu 11& l kekftd , oa vkfFkZ vl ekurk ds tle ds dksu&dksu l snks dkj .k gks l drs gS\ (K-VSA)
- izu 12& l kekftd vl ekurk D; k gS\ (K-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& uohu tul ã; k uhfr ds mnæs; D; k gS\ (K-SA)
- izu 2& uohu tul ã; k uhfr eafdu&fdu ckrka dk fo'kSk /; ku fn; k x; k gS\ (U-SA)
- izu 3& fuj{kjrk dsfy; sftEenkj dkj dka ij izk'k Mkfy; sA (U-SA)
- izu 4& HkkSkksyd , oa ikñfrd ifjLFkfr; ka ds vykok {ks=h; vl rñyu dks c<kok nus okys dkj .k fyf[k; sA (U-SA)
- izu 5& l kekftd vl ekurk dsfy; s dksu&dksu l srRo ftEenkj gS\ (U-SA)

- izu 6& vkfFkZd vl ekurk ds dkj .k fyf[k; sA (U-SA)
- izu 7& Hkkjr ea l KEinkf; drk ds mn; ds dkj .k fyf[k; sA (K-SA)
- izu 8& uDI yokn l eL; k ds vH; q; ds dkj .k fyf[k; sA (K-SA)
- izu 9& vkardokn dk y{; D; k gS\ (K-SA)
- izu 10& vkardokn vi us y{; ikflr ds fy; sfd u&fdu l k/kuka dk iz kx djrk gS\ (U-SA)
- izu 11& vyxkookn ds ied[k dkj .k D; k gS\ (K-SA)
- izu 12& Hkkjrh; ykdra= tul [; k of) l sfd l idkj i Hkkfor gS\ Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 13& tul [; k l eL; k ds l ek/kku grqvki ds nf"Vdksk l s dks&dks l s l qko nsuk mi; kxh tku i Mrk gS\ (U-SA)
- izu 14& ykdra= vkfFkZd vl ekurk l s dS si Hkkfor gsrk gS\ Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 15& D; k l Eink; okn us ykdra= dks i Hkkfor fd; k gS\ dFku dh i q"V ea rdZ nhft; sA (A-SA)
- izu 16& fgd k , oavyxkookn us Hkkjrh; ykdra= dks detkj fd; k gSbl dFku l svki dgkard l ger gSrdZ dh i q"V dhft; sA (A-SA)

nh?kZ mUkjh; izu

- izu 1& xqkkRed jhfr l sc<rh gpZ tul [; k dks dS sjkd tk l drk gS\ vi uk l qko nhft; sA (A-LA)
- izu 2& tul [; k of) us gekjh vFkD; oLFkk dks gh vl rfy dj fn; k gS i {k ea rdZ nhft; sA (A-LA)
- izu 3& fuj {kjr k ds l eL; k dks dS snj fd; k tk l drk gS\ l qko nhft; sA (A-LA)
- izu 4& Hkkjrh; ykdra= ds fy, fuj {kjr k vfHk' kki gSD; ka \ Li "V dhft; sA (A-LA)
- izu 5& {ks-h; vl rgyu dks nj dj us ds l qko nhft; sA (A-LA)
- izu 6& jk"V^a dh , drk v[k. Mrk dks {ks-h; vl rgyu fdl gn rd i Hkkfor djrk gS\ Li "V dhft; sA (U-LA)

- izu 7& I kEinkf; drk jk"Vh; , drk vls v[k.Mrk dsfy; s?kkrd gSA Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 8& Hkkjrh; ykdra= dksI kEinkf; drk I sefDr fnykusgrqD; k I pko nks\ (A-LA)
- izu 9& uDI yokn dsnqifj.kke fyf[k; sA (K-LA)
- izu 10& vkrdokn dksfu; f=r djusdsfy; sI pko nhft; sA (U-LA)
- izu 11& vyxkookn usjk"Vh; , drk dks detkj fd; k gS\ Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 12& vyxkookn dsI eL; k I sdS sfuiVk tk I drk gS\ I pko nhft; sA (U-LA)
- izu 13& Hkkjrh; ykdra= dsI Qyrk dsekZeaiezq[k ck/kd rRo D; k gS\ (K-LA)
- izu 14& tul [; k of) dsfy; sdbzdkj.k ftEenkj gS\ dFku dsvk/kkj ij tul [; k of) dsdkj.kka ij izk'k Mkfy; sA (A-LA)
- izu 15& I jdkj ds }kjk tul [; k uhfr 2000 dsvlrxzr dks&dksu I siz kl fd; s tk jgs gS\ Li"V dhft; sA (A-LA)
- izu 16& fuj{kjrk nsk dsfodkl eack/kd gS\ rdZ dh i"V dhft; sA (U-LA)
- izu 17& {ks=h; vl rgyu nsk dsI okzh.k fodkl eack/kd gSA dFku ij vi usfopkj nhft; sA (U-LA)
- izu 18& uDI yoknh vlnksyu D; k gS\ Hkkjrh; jktuhfr eabl dh Hkfedk dk eV; kdu dhft; sA (A-LA)
- izu 19& xjhch js[kk I sD; k vk'k; gS\ xjhch ds dkbzpkj mUjnk; h dkj.k fyf[k; sA (K-LA)

&&00&&

bdkbz & 05

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& fonšk uhfr I sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 2& 'kkñri wkZ I g vflrRo dh uhfr D; k gS\ (K-VSA)
- izu 3& i p'khy fl) klr ds i ðrZl dksÿ Fks\ (K-VSA)
- izu 4& xÿ fujişkrk ; k vl ayXurk dh uhfr I sD; k vfhki k; gS\ (K-VSA)
- izu 5& fu%kL=hdj.k dk D; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 6& 'khr ; ð dk vfhki k; D; k gS\ (K-VSA)
- izu 7& 'kkfUri wkZ I g vflrRo I svki D; k I e>rs gS\ (K-VSA)
- izu 8& fonšk uhfr dk vk/kkjHkur rRo D; k gS\ vkş D; ka\ (U-VSA)
- izu 9& Hkkjr us ^i ks[kj.k* ea v.kq foLQkş/ D; ka fd; s\ (K-VSA)
- izu 10& fonšk uhfr okLro ea ^fgr I k/ku** gSA I e>kb; sA (U-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& Hkkjr dh fonšk uhfr ds i æq[k vkn'kZ mnñs ; dksÿ&dksÿ I sgş\ (K-SA)
- izu 2& Hkkjr dh fonšk uhfr ds i æq[k fl) klr dksÿ&dksÿ I sgş\ (K-SA)
- izu 3& xÿ fujişk vkUnksyu ea Hkkjr dh vge Hkfiedk jgh gSA i {k ds I eFkZu ea rdZ nhft, A (U-SA)
- izu 4& 0; ki d i jek.kq i jh{k.k fu"ksk I ã/k dh i æq[k 0; oLFkk, a dksÿ&dksÿ I h gS\ fyf[k, A (K-SA)
- izu 5& ^Hkkjr ea vfga k] 'kkñr o ijLij I nhkko dh Hkkouk bfrgkl dh nu gş** Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 6& xÿ fujişk dh uhfr D; k vkt Hkh i kl ãxd gS\ (A-SA)
- izu 7& fu%kL=hdj.k I si ; kbj.k dh I g {kk dş s I EHko gS\ (U-SA)

- izu 8& fu%kL=hdj.k dh vl Qyrk ds dkbZ pkj dkj.k fyf[k; sA (A-SA)
- izu 9& 'khr ; q jktulfrd /kphdj.k dk ifj.kke gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)

nh?kz mUkjh; izu

- izu 1& Hkkjr }kjk xψ fuji{krk dh uhfr dks gh iæq[krk D; ka fn; k x; k \ dkj.k fyf[k; sA (A-LA)
- izu 2& xψfuji{k vkUnksyu dh Hkfredk ; k egRo fyf[k; sA (A-LA)
- izu 3& vk.kfod fu%kL=hdj.k vko'; d gh ugha vfuok; ZgSA rdZ dh I eFkZu ea N% dkj.k fyf[k; sA (A-LA)
- izu 4& fu%kL=hdj.k dsekxZea iæq[k ck/kd rRo dks&dks I sgS\ fyf[k, A (K-LA)
- izu 5& Hkkjrh; fons'k uhfr ds iæq[k N% fo'kSk'rk] fl) kUr fyf[k; sA (U-LA)
- izu 6& D; k ~ip'khy dk fl) kUr fo'o'kkar LFkki uk ea I gk; d gS** I e>kb; sA (U-LA)
- izu 7& I oD; kih ijh{k.k ifrcU/k I f/k (C.T.B.T.) ij Hkkjr usgLrk{kj D; ka ughafd; s gS\ dkj.k crkb; sA (A-LA)

&&00&&

bdkbz & 06

vfr y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& I a Ør jk"Vª I æk dh LFkki uk ds I e; , oa oræku ea I nL; jk"Vka dh I æ; k fyf[k, A (K-VSA)
- izu 2& I g{kk ifj"kn ds LFkk; h , oa vLFkk; h I nL; nš kka ds uke fyf[k, A (K-VSA)
- izu 3& n{kd D; k gS\ (K-VSA)
- izu 4& I g{kk ifj"kn ds ikp LFkk; h I nL; nš kka ds uke fyf[k; s A (K-VSA)
- izu 5& I a Ør jk"Vª I æk : i h 'kjhj ds vaks dk ukedj.k dhft; s A (K-VSA)
- izu 6& I a Ør jk"Vª I æk dh egkl Hkk ds nks dk; Z fyf[k; s A (K-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& I a Ør jk"Vª I æk dk xBu fdu mnæs; ka dks yd j gpk gS\ fyf[k, A (K-SA)
- izu 2& I a Ør jk"Vª I æk ds egkl Hkk ds xBu , oa dk; Z fyf[k, A (K-SA)
- izu 3& I kdZ ¼n{kd ½ ds i æd[k mnæs; D; k gS\ (K-SA)
- izu 4& I a Ør jk"Vª I æk ds vl Qyrk ds dkj.k fyf[k; s A (U-SA)
- izu 5& fo'o LokLF; I æBu dk mnæs; D; k gS\ (K-SA)
- izu 6& I kdZ ¼n{kd ½ ea Hkkjr dh Hkkfedk fyf[k, A (U-SA)
- izu 7& I a Ør jk"Vª I æk da; us dks dk mnæs; fyf[k; s A (K-SA)
- izu 8& I g{kk ifj"kn fu"kskkf/kdkj 'kfDr ds foi {k ea rdZ nhft; s A (U-SA)
- izu 9& fo'o'kkär dh LFkki uk ea Hkkjr }kjk fd; sx; si æd[k dk; kã dks I e>kb, A (U-SA)
- izu 10& vUrjkZVh; U; k; ky; dk {ks=lf/kdkj crkb; s A (U-SA)
- izu 11& fo'o LokLFk I æBu ds rhu dk; kã dk o.ku dja A (U-SA)

nh?kZ mÜkjh; izu

- izu 1& fo'o 'kkär LFkfi r djus ds fy, I a Ør jk"Vª I æk ds }kjk fdu&fdu vk/kkj Hkkar fl) kUrka dk fuekZk fd; k x; k gS\ Li "V dhft; s A (U-LA)

- izu 2& I a Ør jk"Vª I æk vi usmnæs; ea dgkard I Qy jgk gS\ fyf[k, A (K-LA)
- izu 3& I a Ør jk"Vª I æk eaHkkjr dh ; kxnku dk mYys[k dhft, A (U-LA)
- izu 4& ; wLdks ds dk; Zfyf[k, A (K-LA)
- izu 5& fo'o I jdkj ds fuekZk ea ck/kd rRoka dks fyf[k, A (K-LA)
- izu 6& fo'o I jdkj dh mi ; kfxrk ij ys[k fyf[k, A (K-LA)
- izu 7& I a Ør jk"Vª I æk ds vfHkdj.kka ds uke rFkk eq; ky; fyf[k; sA (K-LA)
- izu 8& fo'o I jdkj dh vo/kkj.kk dks I e>kb; sA bl dk D; k Hkfo"; gS\ (A-LA)
- izu 9& I a Ør jk"Vª I æk }kjk fu%kL=hdj.k ij T; knk cy D; ka fn; k tk jgk gS\ Li"V dhft; sA (U-LA)

&&00&&

bdkbZ & 07

vfr y?kqmÙkjh; iz'u

- iz'u 1& f'keyk le>kSrk fdu nks ns'kksa ds e/; gqvk \ (K-VSA)
- iz'u 2& f'keyk le>kSrk ds nks izeq[k 'krZ D;k Fkh \ (K-VSA)
- iz'u 3& fl;kfpu leL;k D;k gS \ (K-VSA)
- iz'u 4& la;qDr jkT; vesfjdk dh ISU; ;kstuk dks D;k dgrs gSa \ (K-VSA)
- iz'u 5& jktho&t;o/kZu le>kSrk dc vkSj fdu ns'kksa ds e/; gqvk Fkh \ (K-VSA)
- iz'u 6& 'kj.kkFkhZ leL;k D;k gS \ (K-VSA)
- iz'u 7& ^f}i{kh; okrkZ* dk D;k rkRi;Z gS \ (K-VSA)
- iz'u 8& Hkkjr ij phuh vkØe.k ds D;k dkj.k Fks \ (K-VSA)
- iz'u 9& vojks/kd jkT; D;k gS \ (K-VSA)
- iz'u 10& dPpk frCcw }hi fdu&fdu ns'kksa ds chp ruko dk dkj.k Fks \ (K-VSA)
- iz'u 11& eSd eksgu js[kk fdls dgrs gSa \ (U-VSA)

y?kqmÙkjh; iz'u

- iz'u 1& Hkkjr ,oa ikfdLrku ds e/; fookn ds izeq[k eqn~ns dk Su&dkSu ls (U-SA)
- iz'u 2& Hkkjr ,oa caxyk ns'k ds chp fdu fcUnqvksa ij erHksnksa \ (U-SA)
- iz'u 3& Hkkjr ,oa phu ds chp fookn esa dkSu&dkSu ls eqn~ns gSa \ (U-SA)
- iz'u 4& Hkkjr ,oa ikfdLrku ds chp IEcU/k dHkh Hkh e/kqjrk iw.kZ ugha jg Li"V dhft;s A (U-SA)
- iz'u 5& Hkkjr ,oa :l dh laf/k dh izeq[k fo'ks"krk,j crkb, A (U-SA)
- iz'u 6& D;k phu fo'o esa Hkkjr ds c<+rs izHkko dks Lohdkjus yxk gS \ L (U-SA)
- iz'u 7& Hkkjr ,oa vesfjdk ds chp erHksnksa ds izeq[k rhu dkj.k Fks \ (U-SA)
- iz'u 8& rhu ch?kk Hkwfe fookn D;k gS \ (K-SA)

izu 9& vefjdk vks Hkkjr eafdu&fdu rhu ckrka ea l ekurk gS\ (U-SA)

nh?kz mÜkj; izu

izu 1& Hkkjr ,oa vefjdk ds chp nfi; ka de gpz gS nksuks ns kka ds chp l Ecu/kka dh foopuk dhft, A (U-LA)

izu 2& us ky ea ykdra= dh LFkki uk ea Hkkjr dh Hkfiedk vge-jgh gSA Li "V dhft, A (U-LA)

izu 3& d'ehj l eL; k ds foHklu i gya/ka dk o.ku dhft; sA (U-LA)

izu 4& 1997 l sorzku rd Hkkjr ikd l cakka dh l ehkk dhft; sA (A-LA)

izu 5& ^tc rd us ky ea i 'kq frukFk gSo dk'kh eafo'oukFk rc rd Hkkjr us ky ds vjrk l cak cus jgæ s A** dFku ds ifjiξ; ea nksuka ns kka ds l cak ij idk'k Mkfy; sA (A-LA)

izu 6& : l Hkkjr dk fe= ns k gS\ foopuk dhft; sA (U-LA)

izu 7& vefjdk dk Hkkjr vks ikfdLrku l sl cak nks ukoka ea i j [kus ds l eku gS\ Li "V dhft; sA (U-LA)

izu 8& Hkkjr] vefjdk l cakka dk Hkfo"; D; k gS\ Li "V dhft; sA (U-LA)

izu 9& puhj vFkD; oLFkk dh mUufr ds fy; s mÜkjnk; h dkj dka dh 0; k[; k dhft; sA (U-LA)

&&00&&

bdkbz & 08

vfr y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& n'sk dh vFk0; oLFkk dksfo'o dh vFk0; oLFkk I s, dhÑr djuk D; k dgykrk gš (K-VSA)
- izu 2& mnkjhdj.k I sD; k vk'k; gš\ (K-VSA)
- izu 3& fo'o cñ dh LFkki uk dc dh xbZ, oabl dk eq; ky; dgkagš\ (K-VSA)
- izu 4& uo I kekT; okn D; k gš\ (K-VSA)
- izu 5& ošohdj.k D; k gš\ (K-VSA)
- izu 6& ošohdj.k dsfdrus vk; ke gkrs gš\ (K-VSA)
- izu 7& , dkf/kdkj dkuu I sD; k vk'k; gš\ (K-VSA)
- izu 8& ykbl ð , oa iathdj.k dh I ekfir fdl 0; oLFkk dsy{k.k gš\ (K-VSA)
- izu 9& Xykcy okfez D; k gš\ (K-VSA)
- izu 10& bñjus/ vkš dEI; Wj I okvka dk foLrkj fdl 0; oLFkk dk i fjp; d gš (U-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& mnkjhdj.k dsD; k mnñs; gš\ (U-SA)
- izu 2& mnkjhdj.k ds i {k eardZnhft, A (U-SA)
- izu 3& mnkjhdj.k dsfoi {k eardZnhft, A (U-SA)
- izu 4& mnkjhdj.k dh iæq[k ckraD; k&D; k gš\ (K-SA)
- izu 5& uo I kekT; okn dh fo'kškrk, afyf[k, A (U-SA)
- izu 6& vUrjkZVh; epk dksk ds mnñs; D; k gš\ (U-SA)
- izu 7& fo'o cñ usHkkjr dksfdu&fdu {k=ka ea vkfFkZd enn nh gš\ (U-SA)
- izu 8& uo I kekT; okn ds mRi fÜk ds dkj.k fyf[k, A (K-SA)
- izu 9& uo I kekT; okn ds iæq[k I k/ku fyf[k, A (K-SA)

- izu 10& mnkjhdj.k dh fo'k'krk, acrk; sA (U-SA)
- izu 11& mnkjhdj.k l sn'sk dk vksj k'xd fodkl fdl i'zlj l hko g's\ (U-SA)
- izu 12& o'shdj.k l svkf'kd fodkl e'fdl i'zlj enn feyrk g's\ (U-SA)
- izu 13& fo'o c'd ds l 'Bu , oamns; fyf[k; sA (K-SA)
- izu 14& uo l ekT; okn ds mns; D; k g's\ (K-SA)

nh?kz m'kj; izu

- izu 1& fo'o c'd }kj fdu&fdu dk; k' ds l Ei kfnr fd; k tkrk g's\ (U-LA)
- izu 2& fo'o c'd ds dk; k' dh l eh'k'ed 0; k[; k dhft, A (U-LA)
- izu 3& i'kphu , oavok'pu l kekT; okn e'ad; k f'k'urk g's\ Li"V dhft, A (U-LA)
- izu 4& Hke.Myh; mn; ds d's&d's l s'kj.k g's l drs g's\ (U-LA)
- izu 5& o'shdj.k dk H'kr dh v'k'd; o'f'k ij D; k i'kko i'k' \ (U-LA)
- izu 6& o'shdj.k dh l Qyrk g'vki ds d's&d's l s l 'ko g's l drs g's\ (U-LA)
- izu 7& v'rk'z'h; epk d'sk ds i'ed[k dk; l d's d's l s g's\ (U-LA)
- izu 8& fo'o c'd dh dk; l iz'kyh , oadk; l l e>kb; sA (U-LA)

&&00&&

i f j f ' k " V

Kku ds i z u

i z u 1 & tul [; k foLQk\ I s D ; k v f i k i k ; g S \

i z u 2 & N R r h l x < + e a e k u o k f / k d k j v k ; k s x d h L F k k i u k d c g p z \

i z u 3 & I a p r j k " V a I ? k d s i e d [k v a k a d s u k e c r y k b ; s A

v o c k s k d s i z u

i z u 1 & tul [; k foLQk\ d s d k j . k d k s L i " V d h f t ; s A

i z u 2 & n c k o l e m , o a j k t u h f r d n y e a v l r j L i " V d h f t ; s A

i z u 3 & j k " V h ; , d r k d s f y ; s t k f r o k n f d l r j g ? k k r d g S \ L i " V d h f t ; s A

d k s k y d s i z u

i z u 1 & tul [; k foLQk\ d s l e L ; k d k s d s s g y d j I d r s g a \ I p k o n h f t ; s A

i z u 2 & H k k j r h ; f o n ' k u h f r d s e k s y d f l) k l r k a d k o . k z u d h f t ; s A

i z u 3 & ' k k l u } j k v u d p r t k f r , o a t u t k f r d s f o d k l d s f y ; s f d ; s t k j g s i z k l k a d h l e h { k k d h f t ; s A

&&00&&

oLru"B izu
d{k& 12oh} fo"i; %& jktuhfr foKku
bdkbz & 01

¾> cgfodYih izu&

¼½ I R; kxg D; k gS \

¼½ fo/kkul Hkk dk ?kjko

¼i½ pDdktke

¼ii½ vu'ku

¼v½ mi ; Ør I Hkh

½½ U; kl /kkfjrk dsfl) kUr ifriknd dk& g&

¼½ ia tokgj yky usg:

¼i½ nhun; ky mi k/; k;

¼ii½ n; kuln I jLorh

¼v½ egkRek xk&kh

¾½ fdl ds }kjk I k/; vk\$ I k/ku dh i fo=rk ij cy fn; k x; k gS&

¼½ dkyZekDI I

¼i½ vjLrq

¼ii½ I jdkj oYyHk Hkkbz i Vsy

¼v½ egkRek xk&kh

¾½ /keZ dk jktuhfr I sxgjk I æk g\$ fdl usdgk &

¼½ fouk& Hkkos

¼i½ ykyk yktir jk;

¼ii½ egkRek xk&kh

¼v½ bñjk xk&kh

- 1/5 1/2 I Rrk ds fodlñhdj .k dk vFkZ gS &
- 1/4 1/2 I RRkk ds dñUnr gksuk
- 1/ii 1/2 I Rrk dk cã/okjk
- 1/iii 1/2 I jdkj dk 'kfDr' kkyh gksuk
- 1/v 1/2 i pk; rka dks xkoka dk i cak I ks uk

3/4 > mfpr I Ecll/k tksM; s &

- 1/4 1/2 I k/ku dh ifo=rk & ekuorkokn
- 1/ii 1/2 vfrfjDr eW; & Qkl hokn
- 1/iii 1/2 dgyhu ræ & xkalkhokn
- 1/v 1/2 ekuoh; vkn'kz & ekDI ðkn

3/4 > fjDr LFkkuka dh ifrZ dhft; s &

- 1/4 1/2 fgtjr ----- dk , d : i gS A
- 1/ii 1/2 ekDI ðkn ds vuq kj I ekt ea døy ----- oxZ gS A
- 1/iii 1/2 Qkl hokn dk tle ----- ea gqk Fkk A
- 1/v 1/2 ----- ea I Rrk ds fodlñhdj .k ij cy fn; k A
- 1/v 1/2 nks eW; ka ds vlRj dks ----- dgrs gS A

3/4 > ,d okD; ea mRrj nhft; s &

- 1/4 1/2 vfrfjDr eW; ds fl) kUr dk ifriknu fdl ds }kjk fd; k x; k \
- 1/ii 1/2 Qkl hokn ds vuq kj ydMh dk cks> , oa dYgkMh fdl dk i rhd gS \
- 1/iii 1/2 vrjkRek tks dga ogh I R; gS A fdl us dgk Fkk \
- 1/v 1/2 }U}kRed Hkkfr dokn fdl dh ifjdYi uk gS \
- 1/v 1/2 ^keZekuo thou dh vQhe gS A* fdl us dgk gS \

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> cgq fodYih izu ds mRrj

- ¼½ ¼ii½ vu'ku
- ½½ ¼v½ egkRek xkakh
- ⅓½ ¼v½ egkRek xkakh
- ¼½ ¼ii½ egkRek xkakh
- ⅕½ ¼v½ i pk; rka dks i cak I ks uk

¾> mfpr I cak

- ¼½ xkakhokn
- ½½ ekDI bk
- ⅓½ QkI hokn
- ¼½ ekuorkokn

¾> [kkyh LFkku

- ¼½ I R; kxg
- ½½ nks
- ⅓½ bVyh
- ¼½ egkRek xkakh
- ⅕½ vfrfjDr eŷ; dk fl) kUr

¾> ,d okD; ea mRrj

- ¼½ dkyL ekDI I
- ½½ , drk , oa' kfDr
- ⅓½ egkRek xkakh
- ¼½ dkyL ekDI I
- ⅕½ dkyL ekDI I

&&00&&

oLr(u"B i7u bdkbZ & 02

¾> ,d 'kCn ea mRrj nlfT; s &

¼½ o; Ld erkf/kdkj dk dkbZ fodYi ughag\$ fdl us dgk gS\

¼i½ Hkkjr ea ykd I Hkk ds dgy fdrus fuokpu {ks= gā\

¼iii½ Hkkjr ea erkf/kdkj dh vk; qD; k gS\

¼v½ jk"Vr fr dk fuokpu fdl ernku izkkyh ds }kj k gkrk gS\

¼v½ fcuk fdl h Hkn Hkko dser nus ds vf/kdkj dks D; k dgrs gā\

¾> fjDr LFkkuk dh i7rZ dhfT; s &

¼½ ----- izkkyh ds vUrxr , d fo'kSk I Eink; dks vyx i7rfuf/kRo fn; k
trkrk gSA

¼i½ ykd I Hkk ds mEehnokj dks pupus ds fy, ----- izkkyh dk mi; kx fd; k
trkk gSA

¼iii½ ftI {ks= I sernkrk , d gh mEehnokj dks fuokpr djrs gSog -----
fuokpu {ks= dgykrk gSA

¼v½ I fo/kku ds vuPNn ----- ds vUrxr Hkkjr ea pukko vk; kx ds xBu dk
i ko/kku gSA

¼v½ Hkkjr ea eq; pukko vk; Dr dk dk; Zky ----- o"KZ gSA

¾> mfpr I Ecl/k tkM; s &

¼½ fo/kku I Hkk dk pukko & viR; {k

¼i½ ernkrk dh U; ure vk; q & pukko vk; kx

¼iii½ jkT; I Hkk ds I nL; ka dk pukko & iR; {k ernku

¼v½ fuokpu vk; kx ds I nL; dh I q; k& 18 o"KZ

¼v½ fuokpu {ks= ka ds i fj I heu fuokpd eMy & 03 I nL;

¾> cgfodYih izu&

- ¼½ I k/kkj .k cgør dk vFkz g&
- ¼½ 33 ifr'kr er i klr gksuk
- ½ 50 ifr'kr er i klr gksuk
- ¼ ½ de l sde er i klr gksuk
- ¼½ I okz/kd er i klr gksuk
- ½½ fuEufyf[kr eaed[; fuokpu vk; Ør dh fu; Ør dksu djrk gS &
- ¼½ izkku ea=h
- ½ I l n
- ¼ ½ jk"Vr fr
- ¼½ ykdI Hkk v/; {k
- ½½ fuEu ea ; g erkf/kdkj i klr djus dh ; kx; rk ugha gS &
- ¼½ og Hkkjr dk ukxfjd gks
- ½ og 18 o"kz dh vk; q i wkz dj pdk gks
- ¼ ½ og i kxy ; k fnokyh; k u gks
- ¼½ og f'kf{kr gks
- ¾½ fuEufyf[kr ea jktuhfrd nyka dks ekU; rk dksu inkU djrk gS &
- ¼½ jk"Vr fr
- ½ izkku ea=h
- ¼ ½ puko vk; kx
- ¼½ I okp U; k; ky;
- ½½ Hkkjr ea i gyh ckj fuokpu vk; kx dk xBu fuEu ea l sfdI o"kz eaafd; k x; k&
- ¼½ 1947
- ½ 1951
- ¼ ½ 1950
- ¼½ 1952

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

¼½ ykLdh

½½ 545

¾½ 18 o"kz

¼½ , dy l Øe.kh; vkuq kfrd i) fr l sgkrk gSA

½½ o; Ld erkf/kdkj

¾> fjDr LFkkuka dh i frz

¼½ l KEi nkf; d iz kkyh

½½ i R; {k ernku iz kkyh

¾½ , dy fuokpu {ks=

¼½ 324 l s329 rd

½½ 5 o"kz

¾> mfpr l cdk

¼½ i R; {k ernku

½½ 18 o"kz

¾½ vi R; {k

¼½ 03 l nL;

½½ ppko vk; ksx

¾> cgq fodYih izu ds mRrj

¼½ ½½ 50 i fr'kr

½½ ¼ ½ jk"V fr

¾½ ¼ ½ og i kxy ; k fnokyh; k u gks

¼½ ¼ ½ ppko vk; ksx

½½ ½½ 1951

oLrfu"B i7u bdkbz & 03

¾> ,d 'kCn ea mRrj nift;s &

- ¼½ jk"Vh; vuq fpr tkfr vk; ksx dh LFKki uk dc gpZ Fkh \
- ¼i½ NRrhl x<+ea ekuokf/kdkj dk dBu dc fd; k x; k Fkk \
- ¼iii½ fdl o"kZ dks efgyk I 'kfDrdj.k o"kZ ?kkS"kr fd; k x; k \
- ¼v½ e.My vk; ksx fdl fy, xfBr fd; k x; k Fkk \
- ¼v½ jk"Vh; fi NMk oxZ vk; ksx eafdrus I nL; gksrs gS \

¾> fjDr LFKkuk dh ifrZ dhft;s &

- ¼1½ vUrjkZVh; ekuokf/kdkj fnol ----- dks euk; k tkrk gS A
- ¼2½ jk"Vh; ekuokf/kdkj vk; ksx ea ----- I nL; gksrs gS A
- ¼3½ I a fpr jk"Vª ekuokf/kdkj ?kkS".kk i = ea ----- vuqNn gS A
- ¼4½ orëku I e; ea ykdI Hkk ea vuq fpr tkfr; ka ds fy; s ----- in vkj{kr gS A
- ¼5½ orëku ea efgyk vk; ksx ds v/; {k ----- gS A

¾> mfpr I Ecl/k tkSM;s &

- ¼½ I a n vkj jkT; fo/kku I Hkkvka ea & 40 LFKku
vkj{k.k.k 2010 rd c<k; k x; k A
- ¼i½ ykdI Hkk ea vuq fpr tutkfr; ka & 79 oa I a kks/ku
ds fy, LFKku I gjf{kr gS
- ¼iii½ cky fookg fu"ksk vf/kfu; e & 1986
- ¼v½ ngst fu"kn vf/kfu; e & 1976

3/4 > cgfodYih izu&

1/4 1/2 jk"Vh; vuq fpor tkfr rFkk tutkfr vk; kx dh LFkki uk dc gpZ &

1/4 1/2 o"kZ 1989 1/2 o"kZ 1990

1/4 1/2 o"kZ 1991 1/4 1/2 o"kZ 1992

1/2 1/2 vU; fi NM&oxZ dks fdrus ifr'kr vkj {k.k iklr gS &

1/4 1/2 30 ifr'kr 1/2 40 ifr'kr

1/4 1/2 29 ifr'kr 1/4 1/2 27 ifr'kr

1/3 1/2 fuEukfdr ea l sD; k fi NM&oxkZ dh fo'kSkrrk, agS &

1/4 1/2 ; s i k; % cM&Hk&Lokeh gS

1/2 ukSdfj; ka ea vkj {k.k

1/4 1/2 fi NM&u dk fu/kkZ .k tUe l s

1/4 1/2 fi NM&u dk vk/kkj l kekf t d , oa 'kSkf.kd

1/4 1/2 Hkkj rh; l fo/kku vU; fi NM&oxZ 1/4 vksch-l h-1/2 dksfdl vk/kkj ij vkj {k.k i nku djrk gSA

1/4 1/2 l kekf t d fi NMki u

1/2 'kSkf.kd fi NMki u

1/4 1/2 vkfFkd , oa 'kSkf.kd fi NMki u

1/4 1/2 l kekf t d , oa 'kSkf.kd fi NMki u

1/5 1/2 efgykvka dks i pk; rh jkt l LFkkvka eafdrus ifr'kr vkj {k.k iklr gS &

1/4 1/2 33 ifr'kr 1/2 20 ifr'kr

1/4 1/2 25 ifr'kr 1/4 1/2 50 ifr'kr

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

- ¼½ 1990
- ½½ 16 viy 2001
- ¾½ 2001
- ¾½ fi NMsoxZ ds dY; k.k ds fy; s
- ½½ 05 I nL;

¾> fjDr LFkkuka dh ifrZ

- ¼½ 10 fnl Ecj
- ½½ 01 v/; {k 07 I nL;
- ¾½ 30 vuqNn
- ¾½ 79
- ½½ MkW Jherh fxj tk C; kl

¾> mfpr I ctk

- ¼½ 79 oa I akkku }kjk
- ½½ tutkfr 40
- ¾½ 1976
- ¾½ 1986

¾> cgq fodYih izu ds mRrj

- ¼½ ½½ 1990
- ½½ ¼½ 27 ifr'kr
- ¾½ ¼½ I keftd , oa 'k{kf.kd fi NMki u
- ¾½ ¼½ I keftd , oa 'k{kf.kd fi NMki u
- ½½ ¼½ 50 ifr'kr

&&00&&

oLrfu"B i7u bdkbz & 04

¾> ,d 'kCn ea mRrj nht;s &

- ¼½ xjhch js[kk D; k gS\
- ¼i½ Hkkjr ea fookg dsfy; s yMfd; ka dh vk; qfdrus o"KZ fu/kkZjr gS\
- ¼iii½ uDI yokn dk tle fdl insk I sikjkk gpyk \
- ¼v½ iks/k dkuu fdl I sl æf/kr gS\
- ¼v½ Hkkjr ea I okZ/kd I k{kjrk dk ifr'kr fdl jkT; ea gS\

¾> fjDr LFkkuka dh ifrZ dhft;s &

- ¼½ Hkfe iæ dh vko/kkj.kk dk I Ecl/k ----- I s gS A
- ¼i½ QW Mkyks vkj 'kkl u djks dh ufr ----- dh gS A
- ¼iii½ I æk I s vyx gkus dh /kkj.kk dks ----- dgrs gS A
- ¼v½ NRrhl x<+ds ----- {ks= uDI yh xfrfof/k; ka vf/kd gS A
- ¼v½ fgd k ds }kjk eks euokuk ----- dk mnns; gS A

¾> mfpr I Ecl/k tkSM;s &

- ¼½ {ks=; vl rgyu & v[k.Mrk dks [krjk
- ¼i½ vyxkookn & cjkstxkjh
- ¼iii½ fuj{kjrk & tul æ; k ea of) nj vf/kd
- ¼v½ vkrdokn & vkfFkd fodkl
- ¼v½ tul æ; k foLOkV & fgd k

¾> cgfodYih i7u&

- ¼½ fdl vf/kfu; e }kjk I KEInkf; d vk/kkj ij iFkd ppykva dk iko/kku fd; k x; k&
- ¼v½ 1892 dk Hkkjr 'kkl u vf/kfu; e
- ¼c½ 1909 dk Hkkjr 'kkl u vf/kfu; e

- $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ 1919 dk Hkkjr 'kkl u vf/kfu; e
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ 1935 dk Hkkjr 'kkl u vf/kfu; e
 $\frac{1}{2} \frac{1}{2}$ {ks=h; vl rgyu dk ifj.kke gS &
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ i Fkdrkokn dks c<leuk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ u, jkT; ka dh ekax
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ jk"Vh; v[kM/rk dks [krjk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ mDr I Hkh
 $\frac{1}{3} \frac{1}{2}$ uDI yh fga k I s fuEukfdr ea I sfdI dk I Ecu/k gS &
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ Hkkj rh; I kE; oknh ny
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ I kE; oknh ekDI bknh ny
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ Hkkj rh; dE; fuLV i kvhZ %ekvkoknh%
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ mi ; Dr I Hkh
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ fuEukfdr eafdl dkj.k I syks jk"Va dks vi f{kr I g; ksx ugha ns i krs gS &
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ fuj {kjrk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ vkfFkd vl ekurk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ Hkk"kkokn
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ mi ; Dr I Hkh
 $\frac{1}{5} \frac{1}{2}$ fuEukfdr ea vkfFkd vl ekurk dk i Hkko gS &
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ xjhcks dk ykdra= eafgLI k u ysuk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ /ku ds vk/kkj ij ernkrvka dks i Hkkfor djuk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ pukoka dk vf/kd [kphzyk gksuk
 $\frac{1}{4} \frac{1}{2}$ mi ; Dr I Hkh

&&00&&

bdkbZ & 4

oLrfu"B iZu ds mRrj&

¾> ,d 'kCn ea mRrj

- ¼½ 2400 I kS dSykjh de Hkkstu i klr djuk] xkeh. k] 'kgjka ea 2100 dSykjh I s de Hkkstu
- ½½ 18 o"kZ
- ⅓½ vku/kz i nš k
- ¼½ vkar dokn
- ½½ djy

¾> fjDr LFkkuka dh i frZ

- ¼½ uDI yokn
- ½½ vaxst ks dh
- ⅓½ vyxkookn
- ¼½ cLrj
- ½½ vkar dokn

¾> mfpr I ctk

- ¼½ vkfFkd fodkl
- ½½ v[k.Mrk dks [krjk
- ⅓½ cjkst xkjh
- ¼½ fgd k
- ½½ tul [; k ea of) nj vf/kd

¾> cgq fodYih iZu ds mRrj

- ¼½ ¼½ 1935 dk Hkkjr 'kkl u vf/kfu; e
- ½½ ¼½ mDr I Hkh
- ⅓½ ¼ ½ Hkkj rh; dE; quLV i kvhZ vekvkoknh½
- ¼½ ¼½ mi ; Dr I Hkh
- ½½ ½½ /ku ds vk/kkj ij ernkrkvka dks i Hkkfor djuk

&&00&&

oLr(u"B i7u bdkb7 & 05

¾> ,d 'kCn ea mRrj nhft; s &

- ¼½ f}rh; fo'o ; ɸ dsckn fo'o fdrus xɸ/ka ea cɸ/k gɸ/k Fkk \
- ¼i½ I fio/kku dsfdl vuɸNn ea Hkkjr dh fonʃk uhfr dh ewy ckrka dk I ekosʃk fd; k x; k gS\
- ¼iii½ Hkkjr dh fonʃk uhfr ea eq; : i I sfdl dsfopkj/kkj k dk i Hkko gSA
- ¼v½ Hkkjr dh fonʃk uhfr ea vi uk, ax, vkpj.k ds i kɸ fl) kUr dks D; k dgrs gS\
- ¼v½ xɸ/fuji ʃk vkUnksyu ds dy fdrus I nL; nʃk gS\

¾> fjDr LFkkuka dh i7r7 dhft; s &

- ¼½ xɸ/ fuji ʃk ----- f'k[kj I Eesyu ea Jherh bñj k xkakh dks xɸ/ fuji ʃk vkUnksyu dk v/; ʃk cuk; k x; k A
- ¼i½ xɸ/ fuji ʃk vkUnksyu dk i Fke I Eesyu ----- ea gɸ/k Fkk A
- ¼iii½ I a ɸr jk"Va fu%kL=hdj.k vk; ksx dh LFkki uk I u~----- ea dh xbZ A
- ¼v½ vxLr I u~1987 ea I a ɸr jk"Va I ak ds rRok/kku ea ----- fo'o I Eesyu gɸ/k A
- ¼v½ ----- I Eesyu ea 0; ki d i jek.kq i jhʃk.k fu"ksk I fu/k dk i k: i Lohdkj fd; k x; k A

¾> mfpr I Ecl/k tkM; s &

- ¼½ i kʃkj.k & ekuork dh j ʃkk
- ¼i½ i p'khy & nfʃk.k , f'k; k
- ¼iii½ xɸ/fuji ʃk & i jek.kq i jhʃk.k
- ¼v½ I kdZ & Hkxoku cɸ
- ¼v½ fu%kL=hdj.k & fonʃk uhfr

¾> cgfodYih izu&

- ¼½ Hkkjr eafonsk uhfr ds fuekZrk gS &
¼½ egkRek xkalkh
½ tokgj yky ug:
¼½ ekjkj th nd kbZ
¼½ bfnjk xkalkh
- ½½ fonsk uhfr ds fu/kkZ .k ds l oki fj rRo gS &
¼½ fopkj /kkjk
½ I sud rRo
¼½ 0; fDrRo
¼½ jk"Vh; fgr
- ½½ xP/fuji {k dk l gh vFkZ gS &
¼½ fdl h Hkh xP/ ea 'kkfey gksuk
½ vi uk , d vyx xP/ cukuk
¼½ vi uk i Fkd vFlrRo cuk, j [kuk
¼½ Lora= uhfr vi ukuk
- ¼½ 'khr ; q) dk vFkZ gS &
¼½ 'khrdky ea gksus okyk ; q)
½ cQhZys {ks= ea gksus okyk ; q)
¼½ 'kL=ka l s gksus okyk ; q)
¼½ oPkfjd okd ; q)
- ½½ 'khr ; q) dk l k/ku gS &
¼½ 'kL= l syMuk
½ geyk djuk
¼½ l eFkZu c<kuk
¼½ nti pkj djuk A

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

- ¼½ nks xty
- ½½ vuqNn 51
- ⅓½ egkRk xkakh
- ¼½ i p'khy
- ⅕½ 116 ns'k

¾> fjDr LFkuka dh i frz

- ¼½ 7 okW
- ½½ dkfgjk
- ⅓½ 1952
- ¼½ 1987
- ⅕½ tsuk l Eesyu eaA

¾> mfpr l ctk

- ¼½ i jek.kq i jh{k.k
- ½½ Hkxoku cq
- ⅓½ fon'sk uhfr
- ¼½ nf{k.k , f'k; k
- ⅕½ ekuork dh j{kk

¾> cgq fodYih izu ds mRrj

- ¼½ ½ tokgj yky ug:
- ½½ ¼ jk"Vh; fgr
- ⅓½ ¼ fd l h Hkh xty/ ea 'kkfey gksuk
- ¼½ ¼ opkfjd okd ; q
- ⅕½ ¼ nti pkj djuk A

&&00&&

oLrfu" B i zu bdkbz & 06

¾> ,d 'kCn ea mRrj nhft; s &

- ¼½ I a þr jk"Vª I æk dh LFkki uk dc gpZ \
- ¼i½ I g {kk i fj"kn ds LFkk; h fdrus I nL; gS \
- ¼iii½ I a þr jk"Vª I æk dk I fpoky; dgka fLFkr gS \
- ¼v½ IMF dk D; k rkRi ; ZgS \
- ¼v½ vUrkZVh; U; k; ky; dgka fLFkr gS \

¾> fjDr LFkkuka dh i frZ dhft; s &

- ¼½ I a þr jk"Vª I æk ea ohVks i klr ns'kka dh I æ; k ----- gSA
- ¼i½ I a þr jk"Vª I æk ds I nL; ns'kka dh dgy I æ; k ----- gSA
- ¼iii½ I a þr jk"Vª I æk dk I cl s cMk vax ----- gSA
- ¼v½ I a þr jk"Vª I æk dh LFkki uk I u----- ea dh xbZ gSA
- ¼v½ vUrkZVh; U; k; ky; ea ----- U; k; k/kh'k gksrs gA

¾> mfpr I EcL/k tkSM; s &

- ¼½ Lostugj & cVSM jI sy
- ¼i½ I a þr jk"Vª I æk & nf{k.k , f'k; k
- ¼iii½ fo'o I jdkj dh : ijs[kk & feJ
- ¼v½ I kdZ & vUrkZVh; epkdkSk
- ¼v½ fo'o cd & jk"Vh; I æBu

¾> cgfodYih i zu&

- ¼½ fo'o LokLF; I æBu dh LFkki uk fdl o"lz ea gpZ &
- ¼v½ 1950 & ¼c½ 1948
- ¼½ 1955 & ¼n½ 1952

- $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ fuEukfdr ea dksu Hkkjrh; I a Ør jk"V^a I æk egkl Hkk dk v/; {k jgk gS
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ ekjkj th nd kbZ
 $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ 'kf'k Fk: j
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ Jherh fot; y{eh i æMr
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ tokgj yky ug:
- $\frac{1}{3}\frac{1}{2}$ I g {kk ifj"kn dh vLFkk; h I nL; ka dk dk; Zdky gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ 2 o"kZ $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ 3 o"kZ
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ 4 o"kZ $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ 5 o"kZ
- $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ oržku ea I kdZ nš kka dh I æ; k c<ej 8 gks xbz gS bl ea u, I fefyr nš k dk
 uke gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ Hkw/ku] $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ Jhydk
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ ckyknš k $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ vQxkfuLrku
- $\frac{1}{5}\frac{1}{2}$ fuEukfdr ea I a Ør jk"V^a I æk dk mnæš; gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ fo'o ea 'kkfir cuk, j [kuk
 $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ jk"Vka ds chp fe=rk i wkZ I æk fodfl r djuk A
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ vUrjkZVh; fooknka dk 'kkfir i wkZ I ek/kku
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ mi jkØr I Hkh

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

- ¼½ 24 vDVcj 1945
- ½½ 05
- ¾½ U; w kdZ
- ¾½ vUrkZVh; epk dksk
- ½½

¾> fjDr LFkkuka dh i frZ

- ¼½ 05
- ½½ 192
- ¾½ egkl Hkk
- ¾½ 24 vDVcj 1945
- ½½ 15 U; k; k/kh'k

¾> mfpr I ctk

- ¼½ feJ
- ½½ jk"Vh; I xBu
- ¾½ cV\$M jI sy
- ¾½ nf{k.k , f'k; k
- ½½ vUrkZVh; epk dksk

¾> cgq fodYih izu ds mRrj

- ¼½ ½½ 7 viy 1948
- ½½ ¼ ½ Jherh fot; y{eh i fMr
- ¾½ ¾½ 2 o"lZ
- ¾½ ¼½ vQxkfuLrku
- ½½ ¼½ mi jkDr I Hkh

&&00&&

oLrfu"B izu bdkbz & 07

3/4> ,d 'kCn ea mRrj nhft;s &

- 1/4 1/2 Hkkjr ds i Mkd h ns kka dh I q; k fdruh gS\
- 1/4 ii 1/2 Hkkjr ds if'pe ea dksu I k ns k fLFkr gS\
- 1/4 iii 1/2 Hkkjr vksj : I dk I Ecu/k ds k gS\
- 1/4 v 1/2 Hkkjr vksj phu ds chp dksu I h I hek js[kk fLFkr gS\
- 1/4 v 1/2 QjDdk ty fookn fdul s I ca/kr gS\

3/4> fjDr Lfkuka dh i frz dhft;s &

- 1/4 1/2 Hkkjr vksj i kfdLrku ds chp ----- eq; I eL; k gSA
- 1/4 ii 1/2 Jhydk dh eq; I eL; k ----- gSA
- 1/4 iii 1/2 phu us Hkkjr ij vkØe.k I u----- eafd; k Fkk A
- 1/4 v 1/2 yky cgnj 'kkL=h , oa ty Qhdkj vyh Hkkjr vks ds chp I e>ks k ----- ea gqk Fkk A
- 1/4 v 1/2 I kso; r I ak dk fo?kVu I u----- ea gqk A

3/4> mfpr I Ecu/k tkfM;s &

1/4 1/2 LVkjokj	&	i kfdLrku
1/4 ii 1/2 ijL=kbdk	&	vefjdk
1/4 iii 1/2 frCcr	&	: I
1/4 v 1/2 dkjfxxy ; q	&	tkfr I eL; k
1/4 v 1/2 Jhydk	&	nykbzykek

3/4> cgfodYih izu&

- 1/4 1/2 Hkkjr ikd ; q eafglu egkl kxj ea vi uk I kroka cMk Hkst k x; k Fkk
- 1/4 v 1/2 vefjdk }kjk
- 1/4 1/2 : I }kjk
- 1/4 1/2 fcLsu }kjk
- 1/4 1/2 tki ku }kjk

- 1/2 1/2 jktho t;o) usdse/; I e>ksk dc I Eilu gq/k Fkk &
 1/4 1/2 29 tykbZ1988 1/2 1/2 13 fnl Ecj 1988
 1/4 1/2 29 tykbZ1987 1/4 1/2 5 tuojh 1989
- 1/2 1/2 ykgk\$?kksk.kk I efi/kr gS &
 1/4 1/2 jktho xkdkh&csuthj Hkkj/Vks
 1/2 1/2 Mkw euekgu fl g&ijost eqkjQ
 1/4 1/2 vVy fcgkjh ckti\$ h&uokt 'kjhQ
 1/4 1/2 I ksu; k xkdkh & tjnkjh
- 1/4 1/2 vkijs'ku fot; I Ecfl/kr gS &
 1/4 1/2 Hkkjr&ikd ; q) 1965
 1/2 1/2 dkjfxxy ; q) 1999
 1/4 1/2 vQxkfuLrku ; q)
 1/4 1/2 Hkkjr phu ; q) 1962
- 1/2 1/2 phu dh ; k=k djusokys i Fke Hkkjrh; i zkkuea=h dksu Fks &
 1/4 1/2 jktho xkdkh
 1/2 1/2 ia tokgj yky usg:
 1/4 1/2 i h-0gh- ujfl Egkjko
 1/4 1/2 Mkw euekgu fl g

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

- ¼½ 8
- ½½ i kfdLrku
- ¾½ fe=rki wkZ
- ¾½ edekgu
- ¾½ Hkkjr Jhydk

¾> fjDr LFkkuka dh ifrZ

- ¼½ d'ehj
- ½½ rfey
- ¾½ 1962
- ¾½ rk'kdlln l e>k&k
- ¾½ 1997

¾> mfpr l c&k

- ¼½ vefjdk
- ½½ : l
- ¾½ nykb&ykek
- ¾½ i kfdLrku
- ¾½ tkfr l eL; k

¾> cgq fodYih izu ds mRrj

- ¼½ ¼ ½ : l }kjk
- ½½ ¼ ½ 29 tykbZ1987
- ¾½ ¼ ½ vVy fcgkjh cktis h&uokt 'kjhQ
- ¾½ ½½ dkjfy ; q 1999
- ¾½ ½½ ia tokgj yky ug:

&&00&&

oLrfu" B i zu bdkbz & 08

¾> , d 'kCn ea mRrj nift; s &

- ¼½ Hkkjr ea dks I h vFkD; oLFkk gS \
- ¼i½ U; w kdZ ds fo' o 0; ki kj dñz ea vkØe.k fdl I u- ea gq/k Fkk \
- ¼iii½ ^vc jk"Vka dse/; HkkSkfyd njih cækuh gks xbZ gSA** dI us dgk \
- ¼v½ uhyh ftUI ds Åij dñkZ i gus fdl n'sk ds ykska dks n[kuk I Hko gS \
- ¼v½ I kfo; r : I dk i ru fdl ds 'kkl u dky ea gq/k \

¾> fJDr LFKkula dh iñrZ dhft; s &

- ¼½ fo' o cdl ds I nL; doy osgh jk"V^a cu I drsgS tks vUrjkZVh; ----- ds I nL; gSA
- ¼i½ fo' o cdl dh I Hkh 'kFDr; ka , d ----- ea fufgr gksh gSA
- ¼iii½ fo' o cdl ds ----- cMfgLI nkj n'sk gSA
- ¼v½ vUrjkZVh; enk dksk dh LFkki uk I u- ----- ea gqZ A
- ¼v½ I u-1993 rd fo' o cdl us Hkkjr dks ----- Mkyj __.k fn; k gSA

¾> mfpr I EcU/k tkM; s &

- ¼½ mnkjhdj.k & fcZsu mM+ I Eesyu i Lrko
- ¼i½ vUrjkZVh; enk dksk ds I nL; & ykbl d rFkk i ahdj.k dh I ekflr
- ¼iii½ uo I kekT; okn & 192 n'sk gñ
- ¼v½ fo' o cdl & vkfFkZd I gk; rk dj

¾> cgfodYih i zu&

- ¼½ Hkkjr ea vkfFkZd mnkjhdj.k fdl o"Z ea gq/k &
- ¼v½ 2002 ¼c½ 1996
- ¼½ 1993 ¼n½ 1991

$\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ mnkjhdj.k dk fl) kUr gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ I koZtfud dY; k.k
 $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ vkfFkd Lorærk
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ vUrjkZVh; rk dh Hkkouk
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ mDr I Hkh
 $\frac{1}{3}\frac{1}{2}$ fodkl 'khy nS kka ds fy, vfHkuo iz; ksx gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ Jfed xfr'khyrk $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ oSohdj.k
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ vkfFkd {ks= $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ I kekthdj.k
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ fo'o cdl dk eq; ky; gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ tsok $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ fo; uk $\frac{1}{4}$ vkfLV^a, k $\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ i s j I $\frac{1}{4}$ Ykd $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ okf'kxVu $\frac{1}{4}$ vesj d k $\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{5}\frac{1}{2}$ vUrjkZVh; epk dksk dh LFkki uk fdI ds i j ke'kZ I s dh xbZ Fkh &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ fuDI u $\frac{1}{2}\frac{1}{2}$: toSV
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ Dytã/u $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ cdk

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

- ¼½ fefJr
- ½½ 2001
- ⅓½ Mkw foey tkyku
- ¼½ vefjdk
- ⅕½ xkokP; ko

¾> fjDr LFkkuka dh i frz

- ¼½ vUrjkZVh; epk dksk
- ½½ iz kkl d e.My
- ⅓½ 05
- ¼½ 1945
- ⅕½ 42 vjc Mkyj

¾> mfpr I ctk

- ¼½ ykbl d rFkk i athdj.k dh I ekfir
- ½½ 192 nsk
- ⅓½ vkfFkd I gk; rk dj
- ¼½ fcVsu mM+ I Eesyu i Lrko

¾> cgq fodYi h izu ds mRrj

- ¼½ ¼½ 1991
- ½½ ¼½ mDr I Hkh
- ⅓½ ⅕½ oS ohdj.k
- ¼½ ¼½ ok'khaVu vefjdk
- ⅕½ ⅕½ : toYV

&&00&&